

ESSENTIEEL OF EXTRA?

De inbedding van het VN-verdrag Handicap en het sociaal model van handicap in Nederlandse HBO-curricula

Verkennd onderzoek in opdracht van de Alliantie voor Implementatie van het VN-verdrag Handicap

Hoofdonderzoeker:

Eline Pollaert MA

Assistenten:

Eline van der Meulen Bsc

Arinda Sutantapreedea MSc

Met bijzondere dank aan Yvonne Lammertink en Lisa Verberg voor hun bijdrage aan het onderzoek.

In dit document presenteren we de inleiding van het onderzoeksrapport. Het volledige rapport wordt op 8 december 2021 gepresenteerd en beschikbaar gesteld. Aanmelden voor deze bijeenkomst kan via de [Niets Over Ons Zonder Ons website](#).

Voor meer informatie over dit onderzoek kunt u contact opnemen met het projectteam via vnproject@iederin.nl.

1. Inleiding

Onderwijs speelt een belangrijke rol in het VN-verdrag Handicap, dat Nederland in 2016 ratificeerde. Niet alleen omdat kinderen en jongeren met een beperking¹ recht hebben op onderwijs, maar ook omdat onderwijs een sleutel vormt tot een meer toegankelijke samenleving. De verpleegkundigen, leraren en bouwkundigen van de toekomst zitten nu al in de collegebanken. Wanneer zij de arbeidsmarkt op gaan, worden ze mede verantwoordelijk voor een samenleving waaraan mensen met een beperking gelijkwaardig kunnen deelnemen. Dat is het uitgangspunt van het VN-verdrag Handicap. Maar wat leren studenten (met én zonder beperking) eigenlijk over het thema handicap tijdens hun opleiding?

Deze vraag vormde het uitgangspunt van dit rapport. Tussen januari en oktober 2021 voerde Eline Pollaert een verkennend onderzoek uit in opdracht van de Alliantie voor Implementatie van het VN-verdrag Handicap. De Alliantie gaf opdracht tot dit onderzoek omdat zij signalen opving dat het VN-verdrag Handicap nog niet bij elke (beroeps)opleiding wordt behandeld. Ook blijkt in de

¹ Beperking: Parapluterm die mensen met een beperking, aandoening en/of chronische ziekte beschrijft. Wanneer dit rapport spreekt over “beperking”, beschrijft deze term een brede waaier aan intellectuele, fysieke, sensorische en mentale aandoeningen.

onderwijspraktijk het medisch model van handicap² nog vaak centraal te staan. Dit rapport draait om de volgende onderzoeksvraag:

Welke rol krijgen het VN-verdrag Handicap en het sociaal model van handicap³ toebedeeld binnen de onderwijscurricula en dagelijkse praktijk van lesgeven van HBO-opleidingen in Nederland, en hoe kunnen we deze rol verklaren?

Op basis van literatuuronderzoek, een analyse van wettelijke en beleidskaders en veldonderzoek bij vijf HBO-opleidingen wordt in dit rapport de huidige stand van zaken in kaart gebracht met betrekking tot het VN-verdrag Handicap en het sociaal model van handicap. De focus ligt niet op de studeerbaarheid (toegankelijkheid) van opleidingen voor studenten met een beperking, maar op de manier waarop thema's zoals handicap en toegankelijkheid in het gehele onderwijscurriculum ingebed zijn. Daarnaast wordt in dit rapport ingegaan op de vraag waarom de huidige situatie is zoals die is. Het onderzoek is *niet* gericht op het formuleren van aanbevelingen, maar heeft als doel om obstakels en kansen te verkennen. Dit rapport biedt echter wel aanknopingspunten voor vervolgonderzoek en mogelijke interventies.

De titel van dit rapport, "Essentieel of Extra", vat in drie woorden de kern van het onderzoek samen. Is het inbedden van handicap in onderwijscurricula noodzakelijk om toekomstige professionals voor te bereiden op de arbeidsmarkt, of niet? Het VN-verdrag Handicap meent van wel, maar uit de resultaten van dit verkennende onderzoek blijkt dat hier in de HBO-onderwijspraktijk verschillende ideeën over bestaan. Aandacht voor thema's zoals handicap en toegankelijkheid wordt vaak als "extra" ervaren: extra moeilijk, extra duur, extra belastend. Dit rapport is een eerste aanzet om de situatie in de Nederlandse context van hoger beroepsopleidingen te verkennen en te verklaren. Ook brengt het rapport kansen in kaart om de status van handicap-inclusieve onderwijscurricula van "extra" naar "essentieel" om te vormen.

Dit onderzoek is slechts een eerste, verkennende stap. Het is de hoop van de Alliantie voor Implementatie van het VN-verdrag Handicap dat het een basis vormt voor verdere ontwikkelingen en onderzoek in het onderwijsveld als geheel, zodat alle toekomstige professionals in hun opleiding voorbereid worden op bijdragen aan een werkelijk inclusieve en toegankelijke samenleving. In dit kader is een uitdrukkelijk dankwoord aan de vijf HBO-opleidingen die hebben deelgenomen aan dit onderzoek op zijn plaats. Hun bereidheid om het eigen onderwijscurriculum tegen het licht te houden getuigt niet alleen van bewustwording van en betrokkenheid bij de thema's handicap en toegankelijkheid, maar ook van een verantwoordelijkheidsgevoel om als beroepsopleiding professionals op te leiden voor een meer gelijkwaardige toekomst.

² Medisch model van handicap: Perspectief dat beperking als individueel, medisch issue ziet dat opgelost moet worden. Als dat niet mogelijk is, kunnen aanpassingen personen met een beperking zo 'normaal' mogelijk laten participeren.

³ Sociaal model van handicap: Perspectief dat beperking als gezamenlijk, maatschappelijk issue ziet. De buitenwereld werpt obstakels op voor mensen met een beperking, dus de verantwoordelijkheid voor gelijkwaardige participatie ligt bij de samenleving.